

Orcsik Gézáné

Könnyűipari alapanyagok viselési, kezelési tulajdonságai

NSZFI
NEMZETI SZAKKÉPZÉSI
ÉS FELNŐTTKÉPZÉSI INTÉZET

A követelménymodul megnevezése:
Üzletvitel a könnyűiparban

A követelménymodul száma: 1322-06 A tartalomlelem azonosító száma és célcsoportja: SzT-004-30

KÖNNYŰIPARI ALAPANYAGOK VISELÉSI ÉS KEZELÉSI TULAJDONSÁGAI

ESETFELVETÉS –MUNKAHELYZET

A könnyűipari alapanyagokból készült ruházatnak határozott szerepe van, mert a viselési körülmények alapvetően befolyásolják, mikor milyen ruházat viselése a megfelelő. Azon kívül, hogy esztétikusnak, könnyen kezelhetőnek, kényelmesnek, egészségesnek kell lennie, a ruházatnak fontos élettani szerepe is van, és az ebből eredő követelményeknek is eleget kell tennie.

Mindenki szeretné, ha a ruházata a viselés során megőrizné esztétikáját és használati tulajdonságait. Ennek érdekében ismernünk kell a használati-kezelési útmutatásokat, ezek a ruházat címkéjén feltüntetett jelképekből és piktogramokból megismerhetők .

Ismeri Ön a ruházati jelképeket és piktogramokat?

SZAKMAI INFORMÁCIÓTARTALOM

A jó minőségű alapanyag választás elősegíti a kiváló, viselési és kezelési tulajdonságú késztermék létrehozását. A gyenge minőségű szövetekből soha sem lehet igazán jó színvonalú ruhát készíteni: nem formázható megfelelően, hamar tönkremegy, nem mutat jól és legtöbbször nem is bőrbarát. A jó minőségű szövet természetes alapanyagból készül, szép fényű, kellemes tapintású.

TERMÉSZETES ALAPANYAGOK VISELÉSI TULAJDONSÁGAI

A természetes alapanyagok közé soroljuk az állati és növényi eredetű szálás anyagokat, (pl. gyapjú, hernyóselyem, pamut, len, stb.). A természetes szálás anyagok a természetből (növényekről, állatokról, bizonyos ásványokból) nyerhető szálak.

A hagyományosnak mondható textil alapanyagok új kikészítési technológiával gyártva új tulajdonságokkal ruházhatók fel. Ha a gyapjú mosható kikészítést kap, annak hatására a belőle készült termék nemcsak vegytisztítás alkalmazásával tisztítható, hanem megfelelő finom gyapjú mosószerrel, kímélő programmal mosógépben is mosható. A mosható gyapjúszövethez a konfekcionálás alkalmával szintén mosható kellékanyagokat kell alkalmazni.

1. Növényi eredetű alapanyagok

Pamut

A pamut 20% nedvességet tud felvenni anélkül, hogy nedvesnek éreznénk. A rugalmassága igen csekély, ezért erősen gyűrődik. A pamutszálak tapintása kellemes. Bőrbarát, az izzadságot felszívja, ami később kiöblíthető. Hátrányos tulajdonsága, hogy gyűrődik.

A pamut termékek könnyen kezelhetők, főzésálló, kézzel és géppel is moshatók. Lassan szárad, vasalás szükséges. A speciális kikészítésű textiliáknál a kezelési utasítást be kell tartani. Speciális vegyszerekkel a pamut víztaszítóvá válik. Mivel jól színezhető, rendkívül gazdag minta és színválasztékban kaphatók.

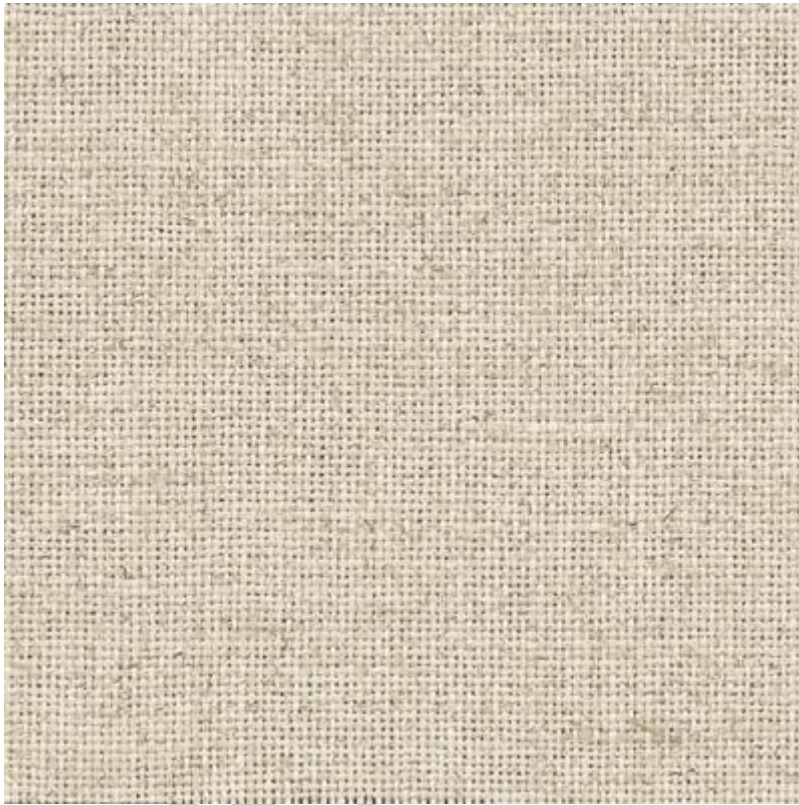

1. ábra. Pamut szövet!

Len

¹ Forrás: http://www.texsite.info/wiki/images/ID_324.jpg, 2010-08-27

Viselési tulajdonságai a pamutéhoz hasonlóak, de a rostok között lévő ragasztóanyag miatt merevebb, keményebb, mint a pamut. Gyűrődik és mosás hatására zsugorodik, összemegy, ezért feltétlenül be kell avatni az első viselés előtt!. Tapintása hűvös érzetet kelt ezért kellemes nyári viselet. Mosható, főzésálló, gyorsan szárad, vasalást igényel. Szárítása szárítógépben is megengedett.

2. ábra. Lenzövet²

2. Állati eredetű alapanyagok

Gyapjú

A gyapjú rugalmassága, gyűrődés feloldódási képessége kitűnő, ezért a gyapjúruházaton keletkezett gyűrődések kisimulnak. A gyapjúsálak a nedvesség, hő-és mechanikai hatásra filcesednek. A gyapjú szilárdsága elfogadható, a belőle készült termékek nem kopásállóak.

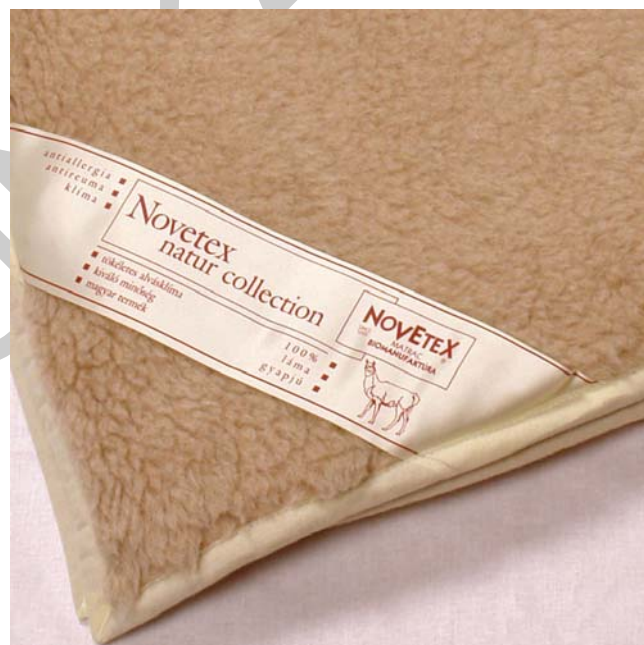
² Forrás: http://cimpulusz.freeblog.hu/files/ss_3988_53.jpg, 2010-08-26

3. ábra. Gyapjúszövet³

Alpaka, láma, vikunya

Szőre finom lágy és enyhén ívelt. A szőrök kiváló hőszigetelő képességűek. Kötött áru, kabát, takaró készül belőle.

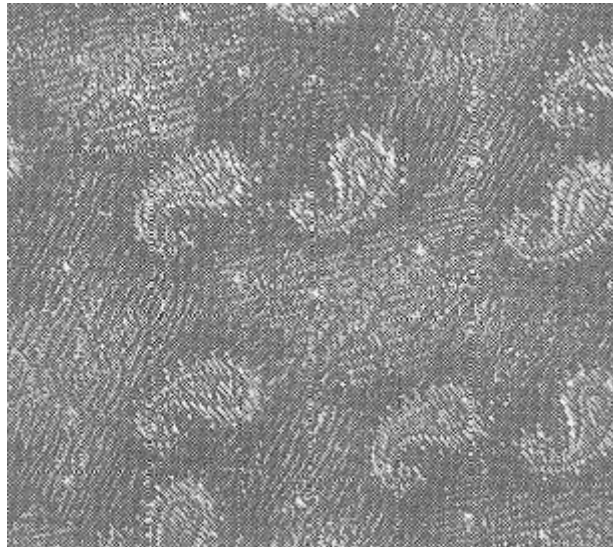

4. ábra. Lámaszőr takaró⁴

³ Forrás: <http://www.aprosok.net/kepek/116765.jpg>, 2010-08-26

Kasmír

A kasmír kecske szőréből készült textíliák finomak, lágyak, nagyon selymesek és drágák.

5. ábra. Kasmír szövet⁵

Selyem

A selyem legfontosabb jellemzője a selymes fény, finomság és a kellemes tapintás. Rugalmassága kiváló, ezért nem nagyon gyűrődik. A dezodorok, a parfümök színváltozást idézhetnek elő. A selyem összenyomásakor olyan roppanást hallunk, mintha frissen hullott hóra lépnénk.

6. ábra. Selyem szövet⁶

⁴ Forrás: <http://www.matrac.hu/UserFiles/Image/szotar/lamanagy.jpg>, 2010-08-26

⁵ Forrás: http://www.texsite.info/wiki/images/ID_886.jpg

⁶ Forrás: http://www.credise.hu/images/silk_1.jpg, 2010-08-27

MESTERSÉGES ALAPANYAGOK VISELÉSI TULAJDONSÁGAI

3. Természetes alapanyagú mesterséges szál

Viszkóz

Jól festhető, így az erősen festett, vagy nyomott mintás ruhaanyagok formájában van jelen a textilpiacon. Speciális kezelés hiányában igen erősen gyűrődő anyag.

7. ábra. Viszkóz szövet⁷

Szintetikus szálak

Az olyan szálakat, amelyek hosszú láncmolekulákból álló polimerjeit kis molekulákból (ún. monomerekből) vegyipari eljárásokkal hozzák létre (szintetizálják), szintetikus szálaknak nevezzük.

A ruházatban leggyakrabban felhasznált nyersanyagok:

A *poliakrinitril*ből készült textíliák könnyen kezelhetők, gyorsan száradnak, magas hőre érzékenyek.

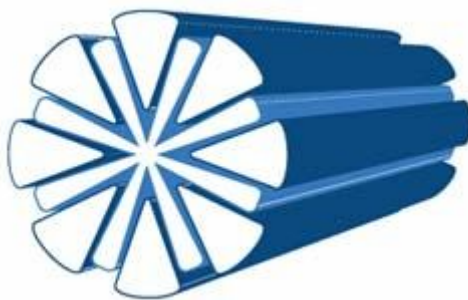
⁷ Forrás: http://www.jozsa.hu/uploads/szf/scalifornia5_nagy.jpg, 2010-08-27

A *poliamidok* nedvszívása igen gyenge. A ruházati termékekhez általában lágy poliamid szálakat használnak fel. A poliamid szakítószilárdsága és kopásállósága nagyon jó.

A *poliészter* a legsokoldalúbb tulajdonságokkal rendelkezik, igen sok területen használják is. Férfiöltönyök, női kosztümök, ingek, szabadidő ruházat, esőkabátok, anorákok, munkaruházat készül belőle. "Tisztán" poliészterből készül például a steppelt kabátok melegítőbélése. A poliészter anyagok könnyen kezelhetők, gyorsan száradnak és nem gyűrődnek.

A polimerekből készült *mikro* szálak nagy előnye, hogy a belőlük készült textilanyag nagyon puha, kellemes fogású, szép esésű. Ma már nagyon sokszor találkozunk velük különböző ruhadarabjainkon, akár szövessel, akár kötéssel állítják elő a kelméket. A szálaknak a megjelenése új alkalmazási területeket nyitott meg a textilanyagok számára.

A mikro szálak nagyon hajlékonyak, együttesen nagy területet képviselnek, a fonal keresztmetszetében nagyszámú elemi szálat alkotnak. Mindennek következtében puha, nagy fedőképességű, hűvös tapintású textilanyagok készíthetők belőlük.

8. ábra. Mikroszál keresztmetszete⁸

Alapanyag keverékek

A szálak anyagokat igen gyakran keverékekben használják fel. A textiliparban nagyon sokféle szálkeveréssel dolgoznak, amelyek sokszor lényegesen befolyásolják a késztermék használati tulajdonságait. Igen gyakori például a pamut-poliészter keverék alkalmazása, amivel a pamut kedvező fiziológiai tulajdonságait egyesítik a poliészternek azzal a tulajdonságával, hogy hőrögzíthető, azaz a kelme (szövet vagy kötöttáru) gyártása során alkalmazott 180 °C körüli hőmérsékleten a kelmében felvett alakja tartósan rögzítődik és azt mosás után is visszanyeri.

⁸ Forrás: http://www.wandoo.hu/pics/microfiber_edges.jpg, 2010-08-27

Ennek eredményeként a kelme könnyebben kisimul, kevésbé kell vasalni, és egyúttal megakadályozza a pamutárakra jellemző mosási méretváltozást is. Gyakran találkozunk – főként felsőruházati textíliákban – gyapjú–polilészter keverékekkel is, amivel a kelme gyűrődésállóságát és könnyebb kezelhetőségét biztosítják. Különböző tulajdonságú szálak anyagok gondosan kikísérletezett módosításával nagyon széles skálán állíthatók be a kész textília tulajdonságai.

KÖNNYŰIPARI ALAPANYAGOK KEZELÉSI TULAJDONSÁGAI

Mindenki számára természetes, ha egy árucikket megvásároltunk, akkor minél hosszabb ideig szeretnénk örömmel lenni benne. Ezt elősegíthetjük azzal, ha a terméket a tulajdonságainak és az előírásoknak megfelelően kezeljük.

Használati kezelési útmutató

A textíliák kezelési útmutatója a vásárlóknak segít abban, hogy a ruhaneműket szakszerűen ápolják. Az ajánlott kezelési mód betartása kellő biztosíték arra, hogy a textília hosszú ideig megőrizze eredeti, vonzó küllemét. A kezelési jelképsorok – melyek nemzetközileg egységesek – segítségével egyszerű és érthető tájékoztatást kaphatunk. Ezt a jelképsort a termékbe maradandóan kell rögzíteni, ezért általában az oldalvonalban, a nyakrészben, vagy a vállvarrásnál találhatjuk meg.

Jó, ha tudjuk, mit is jelentenek tulajdonképpen ezek a jelképek!

Nemcsak a szakemberek teszik fel sűrűn a kérdést " Kell-e a kabátot tisztíttatni vagy esetleg mosható? Ha igen, akkor milyen hőmérsékleten? Vajon kell-e a szoknyát vagy a pantallót vasalni? Stb." Az első hallásra egyszerűnek tűnő kérdésekre nagyon nehéz pontos választ adni, ha figyelembe vesszük a textiltermékekben megjelenő szálak, fonalak, díszítő és kellékanyagok széles választékát, és az alkalmazott kikészítési technológiákat.

Az egységes értelmezés és a nyelvi korlátok kiküszöbölése érdekében az európai országokban egységesen, nemzetközileg elfogadott jelképsort alkalmaznak a textíliák kezelésének leírására, amelyet minden termékbe eltávolíthatatlanul kell rögzíteni.

Első lépésben az anyagösszetételt tüntetik fel:

9. ábra. Anyagösszetételt feltüntető címkék⁹

A textíliák kezeléséhez értelmezéséhez alkalmazott nemzetközileg elfogadott jelképek (Textil KRESZ)

Mosás jelképei

⁹ Forrás: http://www.nfh.hu/data/cms21817/ruhazati_09.pdf, 2010-08-27

Mosógépben különösebb óvatosság nélkül, normál program szerint mosható, öblíthető, centrifugálható.

Mosás forgódobos gépben, hőmérséklet korlátozás nélkül, öblítés, centrifugálás kíméletesen. Keverőtárcsás gépben nem mosható.

Legfeljebb 60°C-on mosógépben, kímélő program szerint mosható, öblíthető, centrifugálható.

Mosás forgódobos gépben, legfeljebb 60°C-on, kímélő program szerint öblítés, centrifugálás kíméletesen. Keverőtárcsás gépben nem mosható.

Legfeljebb 40°C-on mosógépben, normál program szerint mosható, öblíthető, centrifugálható.

Mosás forgódobos gépben, legfeljebb 40°C-on kímélő program szerint, öblítés, centrifugálás kíméletesen. Keverőtárcsás gépben nem mosható.

Mosás forgódobos gépben, legfeljebb 30°C-on, kímélő program szerint, öblítés, centrifugálás kíméletesen. Keverőtárcsás gépben nem mosható.

Kézzel mosható, legfeljebb 40°C-on nyomkodva, dörzsölés, facsarás nélkül mosható. Öblítés kíméletesen.

Nem mosható!

10. ábra. Mosás jelképei

Vegytisztítás jelképei

-

Valamennyi textíliára általánosan használt szerves oldószerrel tisztítható a szokásos műveletek alkalmazásával.
-

Vegytisztítható tetraklór-etilénnel (perklór-etilén) benzinnel a szokásos kezelési műveletek alkalmazásával.
-

Tisztításkor óvatosság szükséges perklór-etilénnel tisztítható, de korlátozott a víz, a segédanyag hozzáadás, a mechanikai hatás és a szárítási hőmérséklet.
-

A betű a tisztítást végző szerekre utal / szénhidrogénekkal/
-

Tisztításkor bizonyos óvatosság szükséges, de korlátozott a víz, a segédanyag hozzáadás, a mechanikai hatás és a szárítási hőmérséklet.
-

Nem vegytisztítható!
-

Nedvesen (vízesen) vegytisztítható / tisztító szakember végezheti/.

11. ábra. Vegytisztítás jelképei

Vasalás jelképei

A vasalótalp hőmérséklete legfeljebb 200°C lehet.

A vasalótalp hőmérséklete legfeljebb 150°C lehet.

A vasalótalp hőmérséklete legfeljebb 110°C lehet.

Nem vasalható!

12. ábra. Vasalás jelképei

Fehérítés jelképei

Klórtartalmú készítményekkel nem kezelhető, fehéríthető

Klórtartalmú készítményekkel kezelhető, fehéríthető

13. ábra. Fehérítés jelképei

Szárítás jelképei

Forgódobozos szárítóban szárítható, különös óvatosság nem szükséges.

Igen enyhe centrifugálás vagy centrifugálás nélkül, csak felfüggesztve, csepegtetve szárítható.

Igen enyhe centrifugálás, vagy centrifugálás nélkül fektetve, kiterítve, formára igazítva szárítható.

Forgódobozos szárítóban nem szárítható.

14. ábra. Szárítás jelképei

4. Különböző textilanyagok tisztítása, kezelése

Pamut, len textíliák:

Géppel moshatók, lúgos mosópor, szappanoldat is lehet a tisztítási anyag. Fertőtleníthetők és fehéreíthetők. Ezen kívül a centrifugálás és a vasalás is megengedett. Száríthatóak.

Gyapjú, hernyóselyem textíliák:

A gyapjú nemezelődik, így óvatosan mosható. A lúg károsítja. Célszerű vasalásnál nedves vasaló vásznat alkalmazni. Tisztítása oldószeres kezeléssel, pl: benzín. A tisztítás ipari munka, otthon végezni szigorúan tilos.

Szintetikus textíliák:

Érdemes tudni, hogy magas hőmérsékleten zsugorodnak, gyűrődések keletkezhetnek. Kímélő mosást és lúgos mosószereket alkalmazunk. Centrifugálni tilos és függesztve szárítható. A kötött-hurkolt kelmék esetében azonban mindenképpen fektetve kell szárítani.

Színes textíliák:

Célszerű a szín szerinti szelektálás. Enyhén lúgos mosószereket alkalmazunk, és kíméletesebb mosást végzünk.

RUHÁZATI BŐRÖK

A bőroket az emberiség már ősidők óta használja. Kezdetben a különböző időjárási körülmények elleni védelemre, később pedig használati tárgyak és eszközök készítésére.

Ma is különböző területen használják a bőroket, melyekből főként ruházati és bőrdíszmű termékeket készítenek.

Az iparban és a kereskedelemben lenyűzött és kikészített bőrt használnak. A bőrt vegyi kezeléssel, cserzéssel tartósítják, melynek során a nyersbőről készbőrt állítanak elő.

A ruházati bőroek

A szövött, kötött kelméken kívül a különböző bőroek és szőrmeféleségek is a ruhaipar alapanyagát képezik. A valódi nyersbőrök esetében nemcsak az elsődleges megmunkálási műveletek számítanak különlegesnek egy textiles számára, hanem a hasznos felületek eltérő méretéből adódó szabási feladatok és a speciális konfekcionálás módozatok is. Utóbbiról egyelőre csak annyit, hogy pl. a bőroek a sűrű rostjaik miatt csak olyan tűkkel varrhatók, amelyek a beszúrásakor nemcsak szétfeszítik, hanem elmetszik a rostokat; a bőroek kényesek, így az anyagtovábbítási körülményekre, a szakadást elkerülő öltéssűrűségekre kiemelten ügyelni kell, továbbá a hő megmunkálásnál figyelni kell a hőérzékenységre. A néhány felsorolt egyedi tulajdonság alapján is látszik, hogy a bőrruha készítés különleges szakértelmet, sajátos kellék- és segédanyagokat igényel. A valódi bőroek helyes ruhaipari feldolgozásához a textilanyagokhoz viszonyított konfekcionálási különbségek mellett fontos az alapanyagok egyedi tulajdonságainak a megismerése is.

15. ábra. Ruházati bőrök¹⁰

Tekintsük át a ruhaiparban felhasznált bőranyagokat eredetük szerint, és ismerjük meg a jellemző tulajdonságaikat.

- Borjúbőr: az egyik legértékesebb alapanyag, nappa és velúr formájában alkalmazzák. A nappatípus finom barkaképpel, egyenletességgel rendelkezik. A velúr változatot az elegáns, selymes, bolyhos felület jellemzi.
- Marhabőr: nagy szilárdságú, sűrű- és tömött rostszövedékű, kiváló kopásállóságú és alaktartó bőrtípus; a szőrtüszők egyenletes elhelyezkedése szabályos elrendezésű külsőképet mutat; a ruházati felhasználás a szarvasmarha-nappa esetében jellemző (a velúr változatot bőrruházat céljára nem használják).
- Báránybőr: textilszerű puhasággal rendelkező nappa bőr, kellemes fogású, karcolásálló nemes és elegáns ruházati alapanyag; finom póruskép és kis tömeg jellemzi; rövidre csiszolt velúr típusát is használják öltözködésre.

¹⁰ Forrás: <http://www.autobor.hu/kepek/Ruhazati/kecske/SN851167750.JPG>, 2010-08-27

- Sertésbőr: jó kopásállóságú, szívós bőrfajta, az erősebb sörték és mirigynyílások nagy száma következtében felszíne porózus, barkaképe markáns; nappa változata kisebb mennyiségben készül, mert színoldalán a legkisebb sérülések is nyomot hagynak; velúr változata egyenletes teltségű, posztószerű fogású termék, magasabb zsírtartalma következtében a használatban könnyen kifényesedik; az. un. mosóvelúr elnevezésének megfelelően vízben tisztítható, puha fogása a mosás után is megmarad.
- Szarvasbőr: rusztikus barkakép jellemzi (számos heg, színegyenetlenség).
- Kecsebőr: nappa változatát a durvább pórusok miatt a ruhaiparban ritkábban alkalmazzák; selymes és lágyfogású velúrja viszont az alaktartóság és elegáns összkép alapján kedvelt alapanyag.

RUHÁZATI SZŐRMÉSBŐRÖK

A szőrmék bőrből és szőrszálakból épülnek fel, melyet szintén cserzéssel tartósítanak.

A szőrmének nevezzük az állat kikészített bundáját, melyet elsősorban meleg ruhák készítése céljából használnak fel.

Ruházati szőrmésbőrök fajtái

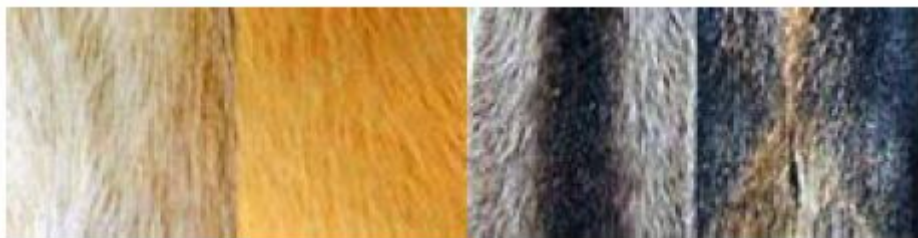
Nutria:

A nutria a nemes prémek közé tartozik. Könnyű, tartós, kiváló, s mivel a finom, vékony kissé hullámos szőrszálak között a levegő megtapad, így légzárványok keletkeznek. A pehelyszálak opálos fényűek, a koronaszőrök csaknem fénytelenek. Hosszú szálaikkal fedik és védik a pehelyszőrzetet. Ezt a tulajdonságát a szőrmének a kikészítési eljárás során megváltoztatják. A gyártás során sima, ragyogó fényes szőrmét készítenek belőle.

Három csoportba sorolhatjuk őket színárnyalataik szerint

- sötét, kékes barna szín
- vöröses árnyalatú prémek
- világos, vörösesbarna árnyalatú prémek

A mai festési technikák mellett már bármilyen mesterséges színárnyalat elérhető.

16. ábra. Nutria szőrméje¹¹

Pézsmá:

Szintén a nemes prémek közé tartozik. Nutriához hasonló, nagyon finom pehelyszőrökkel rendelkezik. A hátszőrzetre a barna valamely árnyalata jellemző, a hasi részen világos drapp, vagy világosszürke színű szőr borítja. A legértékesebb színárnyalata a fekete.

17. ábra. Pézsmá szőrméje¹²

Mókus:

Selymes, puha, dús szőrű prémjének koronaszőrei alig valamivel hosszabbak a pehelyszőröknél. Igen sokféle színűek és színárnyalatúak lehetnek, és ezek az árnyalati eltérések egyedenként is változnak. A szürkén kívül van közöttük fekete, tarka, ritkán fehér példány is. A mókusprémet természetes színben és festetten is feldolgozzák. A természetes színű mókusprém sokkal értékesebb a festettnél.

A hátrészből többnyire bunda készül, a fehér hasszőrzetből pedig béléseket varrnak.

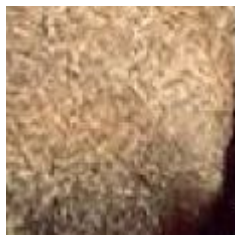
Mormota:

A félnemes prémek közé tartozik. Szőrzete világos, rozsdasárga alapszínű. Bőre viszonylag vastag, erős. Pehelyszőrzete dús, tömött, koronaszőrei ritkábbak.

A mormotaprémet már évszázadok óta feldolgozza a szűcsipar. Melegtartó, kopásálló prém, ezért mindenféle szőrmeipari termék készítésére alkalmas. Bunda, bélés, stb.

¹¹ Forrás: http://tti.rkk.uni-obuda.hu/sites/tti.rkk.bmf.hu/files/boripari_anyagismeret_j3_szormefajtak_v1.pdf, 2010-08-27

¹² Forrás: http://tti.rkk.uni-obuda.hu/sites/tti.rkk.bmf.hu/files/boripari_anyagismeret_j3_szormefajtak_v1.pdf, 2010-08-27

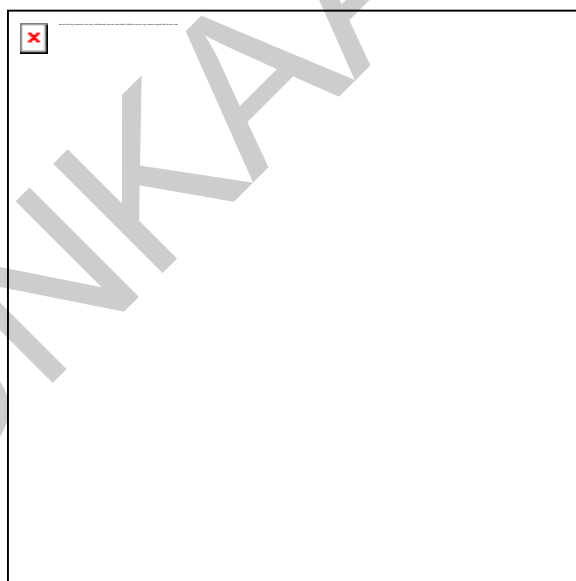
18. ábra. Mormota szőrméje¹³

Csincsilla:

A nemes prémek közé tartozik. A szűcsipar a valódi csincsilla, a keresztezett csincsilla, és a csincsillapatkány prémjét dolgozza fel.

A valódi csincsillaprém a rövidfarkú csincsilla gereznája. Szőrzete selymes puha, piheszerű. A legfinomabb szőrzetű állat. A szőrzet színe a hátán világos vagy kékesszürke, az oldalaknál fehéres szürke árnyalatú.

A keresztezett vagy gyapjas csincsilla farka valamivel hosszabb, szőre rövidebb és kevésbé finom szálú. Mindkét prém igen értékes, estélyi viselet, kepp, pelerin, bolero, sál, hosszú és rövid bunda is készül belőlük.

19. ábra. Csincsilla szőrméje¹⁴

Mosómedve:

¹³ Forrás: http://tti.rkk.uni-obuda.hu/sites/tti.rkk.bmf.hu/files/boripari_anyagismeret_j3_szormefajtak_v1.pdf, 2010-08-27

¹⁴ Forrás: http://tti.rkk.uni-obuda.hu/sites/tti.rkk.bmf.hu/files/boripari_anyagismeret_j3_szormefajtak_v1.pdf, 2010-08-27

A félnemes prémek közé sorolható. Koronaszőre 6 cm, pehelyszőre 4–5cm hosszú.

Pehelyszőre dús és lágy tapintású. A gerezna színe a sárgásbarnától a kékes szürkéig változik. Vastag, dús prémjéből bunda, kucsma készül.

20. ábra Mosómedve szőrméje¹⁵

Róka:

A rókaprémek esetében nagyon széles szín (feketétől a vörös színárnyalatokon át a fehérig) és minőségi skáláról lehet beszélni, ezért csak a leggyakrabban előforduló típusokat emelném ki.

A *vörösróka* a félnemes prémek közé sorolható. Általában 4–6 cm hosszúak a szőrszálak. A legtömtebb a nyak, hát és far farokrészen található. A sárgásvöröstől a barnásvörös minden árnyalat megtalálható. Készítenek belőle rövid és hosszú bundát, valamint díszítésként is alkalmazzák más anyagú ruhafélékre. A lábából szőrmebéléseket gyártanak.

21. ábra. A vörösróka szőrméje¹⁶

Az *ezüstróka* nemesprémű állat. A szőrzete sötét, kékes szürke vagy fekete színű. A koronaszőrök hegye ezüstös fehér. A has szőrzete pedig mindig fekete. Csillogó fénye van a bundájának.

¹⁵ Forrás: http://tti.rkk.uni-obuda.hu/sites/tti.rkk.bmf.hu/files/boripari_anyagismeret_j3_szormefajtak_v1.pdf, 2010-08-27

¹⁶ Forrás: http://tti.rkk.uni-obuda.hu/sites/tti.rkk.bmf.hu/files/boripari_anyagismeret_j3_szormefajtak_v1.pdf, 2010-08-27

Ezüstözöttségétől függően hat féle csoportba sorolják a bőroket. 0 ezüst, azaz fekete, 1/8-ad ezüst, extrasötét, 1/4-ed ezüst, sötét, 1/2 ezüst, 3/4-ed ezüst azaz világos, valamint 1/1 azaz extravilágos színű. Divatfüggő, de általában az 1/4-es ezüstözöttségű prémek a legértékesebbek.

22. ábra. Az ezüstróka szőrméje¹⁷

A *kékróka* szőrméje nemes prém. Színe a világoskékttől a sötét kékes barnáig egyaránt megtalálható. Selymes, csillogóan fényes, dús pehelyszőrzetű prém.

23. ábra. A kékróka prémje¹⁸

A *platinaróka* a tenyésztés eredménye. Prémje a nemesprémek közé sorolható. Az egész gerezna szürkésfehér színű, hosszú nyakszőrzetében ritkán elhelyezkedő fehér és fekete koronaszőrökkel. Különösen a nyakszőrzet lenge, selymes tapintású, lágy fényű.

24. ábra. A platinaróka prémje¹⁹

¹⁷ Forrás: http://tti.rkk.uni-obuda.hu/sites/tti.rkk.bmf.hu/files/boripari_anyagismeret_j3_szormefajtak_v1.pdf, 2010-08-27

¹⁸ Forrás: http://tti.rkk.uni-obuda.hu/sites/tti.rkk.bmf.hu/files/boripari_anyagismeret_j3_szormefajtak_v1.pdf, 2010-08-27

Coboly:

A coboly a nemes prémek közé tartozik. Átlagos szőrhossza 4–5 cm. Tömött, dús szőrzetű bundája selymes, puha, lágy tapintású. Többnyire sötét kékes barna színű, de a színárnyalatok itt is nagyon változók. Általános jellemzője a torkán látható narancssárga folt. Készül belőle bunda, estélyi viseletű ruha stb. A narancssárga torokrészből és a lábakból szép bélésáru állítható elő.

Nerc:

A legértékesebb nemesprémek közé sorolható. Hátát, hasát egyaránt ragyogó, fényes szőrzet borítja. Pehelyszőrzete dús, tömött, finomszálú, nagy meleg tartó képességű. Színét tekintve megtalálható közöttük az egész sötét, feketésbarna és a világos, vörösesbarna árnyalat is. Tenyésztés eredményeként, további nagyon szép színek is kialakultak. Értékesek a platina vagy ezüstszürke, a fehér, az ezüstkék, a zafír, a topáz színű nerc prémek.

25. ábra. Nerc²⁰

Hörcsög:

¹⁹ Forrás: http://tti.rkk.uni-obuda.hu/sites/tti.rkk.bmf.hu/files/boripari_anyagismeret_j3_szormefajtak_v1.pdf, 2010-08-27

²⁰ Forrás: <http://insitu.hu/ws/images/152.jpg>, 2010-08-27

Félnemes prém. A szőrszál hossza általában 2–3 cm. Szőrzete főleg pehelyszőrökből áll, melyek sűrűn fedik az állat testét. A szőrzet összhatásában csillogó, fényes. Szürkésbarna vagy sárgásbarna színű. Eredeti színében és festve egyaránt feldolgozza a szűcsipar.

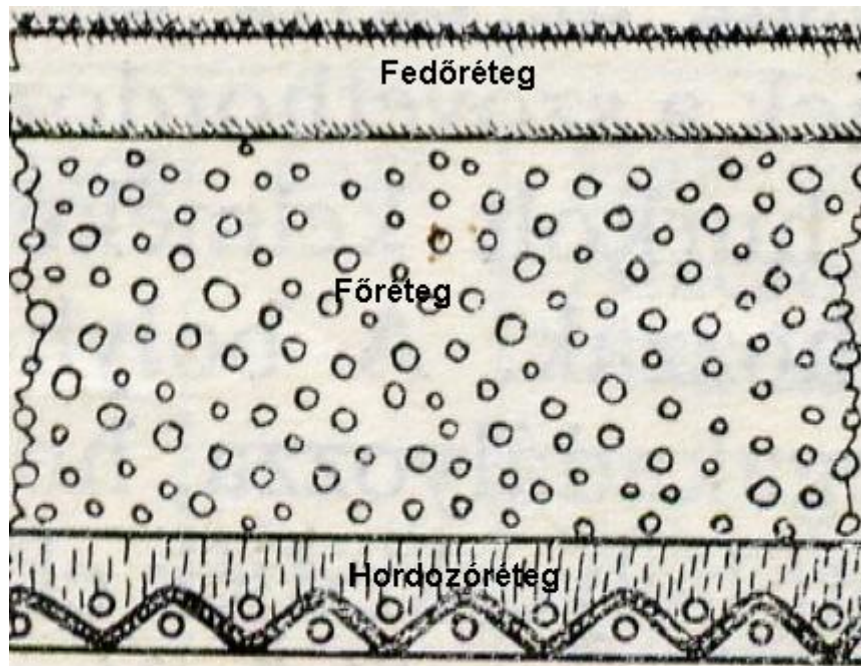
26. ábra. A hörcsög szőrméje²¹

RUHÁZATI MŰBŐRÖK

Műbőröknek nevezzük az ipari technológiával előállított lapszerű termékeket, melyek készülhetnek hordózóval, vagy hordozó nélkül.

A műbőrök tágabb értelemben a természetes bőrt helyettesítő, mesterségesen előállított anyagok. Szűkebb értelemben a puhabőrök helyettesítésére alkalmas, természetes vagy szintetikus alapanyagokból előállított anyagok. Vannak teljes értékű műbőrök, melyek a természetes bőrök tulajdonságait majdnem megközelítik, és vannak a nem teljes értékű műbőrök, azaz a poromerek, melyek vízgőzáteresztő képességűek.

²¹ Forrás: http://tti.rkk.uni-obuda.hu/sites/tti.rkk.bmf.hu/files/boripari_anyagismeret_j3_szormefajtak_v1.pdf, 2010-08-27

27. ábra. A műbőr szerkezete²²

A műbőrökből többnyire felsőruházatot, díszmű termékeket és lábbeliket készítenek. Az ezekből előállított termékek viszonylag olcsók, ugyanakkor a higiéniai tulajdonságaik nem érik el a természetes bőrből készült termékek tulajdonságait. Előnye a könnyű megmunkálhatóság és a lábbeli termékeknél a vízálló képesség.

²² Forrás:

28. ábra. Műbőrből készült női kabát²³

RUHÁZATI BŐRÖK, SZŐRMÉK ÉS MŰBŐRÖK TISZTÍTHATÓSÁGA

A ruhaipar területén felhasznált bőrök, szőrmék és műbőrök tisztíthatósága különös odafigyelést igényel. Ezeket a termékeket többnyire mosógépben nem lehet tisztítani. Internetes oldalon olvashatók igen alkalmas házpraktikák is, de figyelni kell, hogy ezek nem minden esetben alkalmasak a megfelelő tisztításra, ugyanis minden anyag különböző tulajdonságokkal rendelkezik. Szőrméket például előnyösebb, ha nem otthon tisztítjuk, hanem elvisszük a tisztítóba.

A bőrkabátot szappanos víz és szalmiákszesz keverékével tisztítsuk. Készítsünk egy liternyi szappanos vizet és oldjunk fel benne egy evőkanál szalmiákszeszt. Tegyük vállfára, és a folyadékba mártott ronggyal (pamutszövet, vatta) alaposan töröljük át. Utána glicerinnel vagy ricinusolajjal átitatott ruhával a bőr teljes felületét kenjük be, hagyjuk megszáradni, majd puha kendővel fényesítsük.

Könnyen eltávolítható foltok eltüntetésére nyers tejet is használhatunk. Ilyenkor a foltos részt tejjel dörzsöljük be, majd fényesítsük. Esőfolt ellen szintén a szappanos oldat a leghatékonyabb. A foltot nedvesítsük be szappanos oldattal, majd itassuk fel enyhén nedves ruhával vagy vattával, és flanel kendővel töröljük szárazra. A bőr kiszáradása ellen, kenjük be vékonyan vazelinnal. Ha még felvert tojáshabbal is áttöröljük, rendkívül fényes lesz és megtartja lágyágát. Ha vásárlás után átdörzsöljük lenolajjal vagy glicerinnel bőrkabátunkat, nem lesz foltos az esőtől!

²³ Forrás: <http://www.cosmopolitan.hu/dl/files/pictures2/original/954/5/9563.jpg>, 2010-08-27

A házilag előállított tisztítószer mellett nagyon sokféle bőrápolószer van a forgalomban is. Kaphatók különböző krémek, habok és spray-k is. Fontos, hogy a vásárlás előtt az eladóktól kérdezzük meg, hogy az adott terméket milyen ápolószerekkel érdemes tisztítani.

Velúrbőrből, vagy művelúrból készült kabátok tisztítására általában spray-eket használnak. Az elkopott vagy kifényesedett részeket, enyhén fel kell csiszolni, bolyhozni, majd a termék színével megfelelő spray-vel be kell fújni.

Szőrméből készült ruhánkat érdemes tisztítóba vinni, ugyanis előfordulhat, hogy egyes ápolószerek, vagy nem megfelelő hőfokon való tisztítás esetén a szőrszálak kihullhatnak, vagy megváltoztathatják a termék színét.

Műbőrök esetén szintén a különböző krémek, habok alkalmazása a legmegfelelőbb. Minden esetben érdemes információkat kérni a tisztításról, ápolásról, hiszen vannak olyan üzletek, ahol a ruházati termékekhez szükséges ápolószerek rögtön meg is vásárolhatók.

TANULÁSIRÁNYÍTÓ

1. feladat

Tanára és csoporttársai segítségével tanulmányozza a viselési és kezelési tulajdonságokat a különböző alapanyagok tekintetében.

2. feladat

A TEXTIL KRESZ ismeretében csoportosítsa az alapanyagokat, hogy melyiket hogyan tisztítaná.

3. feladat

A ruhaiparban alkalmazott bőr, szőrme és műbőr tisztíthatóságára tegyen javaslatot és ismertesse, hogy miért alkalmazná az általa javasolt tisztítási, ápolási módokat.

4. feladat

Eredményesnek tekinthető a feladat, ha megfelelően ismeri a címkén feltüntetett jelképeket, és ezeknek megfelelően kezeli és ápolja a termékeket.

ÖNELLENŐRZŐ FELADATOK

1. feladat

Az ábrák alapján röviden írja le az adott alapanyag fontosabb viselési jellemzőit!

29. ábra. a.) Pamutszövet, b.) Gyapjúsövet, c.) Selyem

A large rectangular box with a yellow border, containing four horizontal lines for writing the answer to the first task.

2. feladat

Ismertesse az alábbi jelképek jelentését!

30. ábra.

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

3. feladat

Írja le, hogyan tisztítaná a gyapjú és a szintetikus fonalakból előállított ruházati terméket!

4. feladat

Soroljon fel néhány, a ruhaiparban alkalmazott természetes bőryananyagot!

5. feladat

Soroljon fel néhány, a ruhaipar számára fontos szőrmés állatot!

6. feladat

Írja le röviden, mivel tisztítana egy természetes bőrből készült kabátot!

MEGOLDÁSOK

1. feladat

1. ábra (pamutszövet): A pamut 20% nedvességet tud felvenni anélkül, hogy nedvesnek mutatkozna. A rugalmassága igen csekély, ezért erősen gyűrődik. A pamutszálak tapintása kellemes. Bőrbarát, és az izzadságot beszívja, ami aztán kiöblíthető. A pamut termékek könnyen kezelhetők, főzésállóak, kézzel és géppel is moshatók. Lassan száradnak, vasalás szükséges.

2. ábra (gyapjúsövet): A gyapjú rugalmassága, gyűrődés feloldási képessége kitűnő, ezért a gyapjúruházaton keletkezett gyűrődések kisimulnak. A gyapjúszálak nedvesség, hő-és mechanikai hatásra filcesednek. A gyapjú szilárdsága elfogadható, a belőle készült termékek nem kopásállóak.

3. ábra (selyem): A selyem legfontosabb jellemzője a selymes fény, finomság és a kellemes tapintás. Rugalmassága kiváló, ezért nem nagyon gyűrődik. A dezodorok, a parfümök színváltozást idézhetnek elő. A selyem összenyomásakor olyan roppanást hallunk, mintha frissen hullott hóra lépnénk

2. feladat

Legfeljebb 40°C-on mosógépben, normál program szerint mosható, öblíthető, centrifugálható.

A vasalótalp hőmérséklete legfeljebb 200°C lehet.

Nem vegytisztítható!

Klórtartalmú készítményekkel kezelhető, fehéríthető

Forgódobozos szárítóban szárítható, különös óvatosság nem szükséges.

3. feladat

Gyapjú, hernyóselyem textíliák tisztítása:

A gyapjú nemezelődik, így kevésbé mosható. A lúg károsítja. Célszerű vasalásnál nedves vasaló vásznat alkalmazni. Tisztítása oldószeres kezeléssel, pl: benzin. A tisztítás ipari munka, otthon végezni szigorúan tilos.

Szintetikus textíliák tisztítása:

Érdemes tudni, hogy magas hőmérsékleten zsugorodnak, gyűrődések keletkezhetnek. Kímélő mosást és lúgos mosószereket alkalmazzunk. Centrifugálni tilos és a szárítást függesztve oldjuk meg. A kötött-hurkolt kelmék esetében azonban mindenképpen fektetve kell szárítani.

4. feladat

Borjúbőr, marhabőr, báránybőr, sertésbőr, szarvasbőr, kecskebőr

5. feladat

Pézsmá, mókus, mormota, csincsilla, mosómedve, róka, hörcsög, stb.

6. feladat

A bőrkabátot szappanos víz és szalmiákszesz keverékével tisztítjuk. Készítsünk egy liternyi szappanos vizet és oldjunk fel benne egy evőkanál szalmiákszeszt. Tegyük vállfára, és a folyadékba mártott ronggyal alaposan töröljük át. Utána glicerinnel vagy ricinusolajjal átítatott ruhával a bőr teljes felületét kenjük be, hagyjuk megszáradni, majd puha kendővel fényesítsük.

IRODALOMJEGYZÉK

FELHASZNÁLT IRODALOM

[http://tti.rkk.uni-](http://tti.rkk.uni-obuda.hu/sites/tti.rkk.bmf.hu/files/boripari_anyagismeret_j3_szormefajtak_v1.pdf)

[obuda.hu/sites/tti.rkk.bmf.hu/files/boripari_anyagismeret_j3_szormefajtak_v1.pdf](http://tti.rkk.bmf.hu/files/boripari_anyagismeret_j3_szormefajtak_v1.pdf)

<http://knol.google.com/k/gy%C3%B6rgy-tausz/b%C5%91rkab%C3%A1t-leather-coat/2ycutuhanjv3v/77#>

Dr. Beke János – Farkas Márta – Horváth András – Kovács András – Matlák Zoltán:
Könnnyűipari enciklopédia I/1–2 Bőr- és bőrfeldolgozóipar BMF RKK 6000/II Budapest, 2005.

MUNKKANYAG

A(z) 1322-06 modul 004-es szakmai tankönyvi tartalomeleme felhasználható az alábbi szakképesítésekhez:

A szakképesítés OKJ azonosító száma:	A szakképesítés megnevezése
33 542 01 1000 00 00	Bőrdíszműves
33 542 01 0100 21 01	Táskajavító
33 542 02 1000 00 00	Cipész, cipőkészítő, cipőjavító
31 542 01 0000 00 00	Kalapos, sapka- és kesztyűkészítő
31 542 01 0100 31 01	Kalapos, sapkakészítő
31 542 01 0100 31 02	Kesztyűs
31 542 02 1000 00 00	Szíjgyártó és nyerges
31 542 02 0100 31 01	Bőrtárgykészítő
31 542 02 0100 21 01	Szíjgyártó
33 542 07 0000 00 00	Szűcs, szőrme- és bőrkonfekcionáló
33 542 07 0100 31 01	Bőrruha-készítő, -javító
33 542 09 0000 00 00	Tímár, bőrkikészítő
33 542 09 0100 33 01	Szőrmeipari megmunkáló, szőrmefestő
33 542 05 0100 21 01	Fehérnemű-készítő
33 542 05 0100 21 02	Lakástextil-készítő
33 542 05 0100 21 03	Munkaruha- és védőruha-készítő
33 542 05 0010 33 01	Csecsemő- és gyermekruha-készítő
33 542 05 0010 33 02	Férfiszabó
33 542 05 0010 33 03	Női szabó

A szakmai tankönyvi tartalomelem feldolgozásához ajánlott óraszám:

18 óra

MUNKANYAG

A kiadvány az Új Magyarország Fejlesztési Terv
TÁMOP 2.2.1 08/1-2008-0002 „A képzés minőségének és tartalmának
fejlesztése” keretében készült.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

Kiadja a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet
1085 Budapest, Baross u. 52.

Telefon: (1) 210-1065, Fax: (1) 210-1063

Felelős kiadó:
Nagy László főigazgató